

NEZAVISNI OPERATOR SISTEMA U BOSNI I HERCEGOVINI
NEOVISNI OPERATER SUSTAVA U BOSNI I HERCEGOVINI
НЕЗАВИСНИ ОПЕРАТОР СИСТЕМА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

IZVJEŠTAJ
O FINANSIJSKOM POSLOVANJU NOSBIH-a
ZA 2018. GODINU

Februar, 2019. godine

KARAKTERISTIKE FINANSIJSKOG POSLOVANJA NOSBIH-a U 2018. GODINI

Nema sumnje da je 2018. godina bila jedna od najtežih i najsloženijih godina za NOSBiH kada je u pitanju finansijsko poslovanje te da su se dosadašnji pozitivni efekti, koji se odnose na finansijske rezerve iz ranijih godina, istopili zbog deficita koji je iskazan na kraju godine. Ovakvoj ocjeni stanja presudno je doprinijelo:

- smanjenje tarife za rad NOSBiH-a za oko 12%
- nepriznavanje pojedinih troškova u odluci o tarifi, a koji su neminovno nastali
- neodobrenje sredstava za kapitalne izdatke, uključujući i pojedine kreditne obaveze.

Kao posljedica toga, na kraju godine je ostvaren znatno veći višak rashoda (deficit), od 818.219KM, u odnosu na planirani, koji je bio predviđen u iznosu od 645.327 KM, što se prvenstveno nepovoljno odražava na likvidnost.

S obzirom da je odlukom DERK-a drastično smanjena važeća tarifa te, po tom osnovu, i odobreni prihod, te su umanjene, ili nisu priznate određene rashodovne pozicije iz finansijskog plana, već u maju 2018. godine pristupilo se izradi i donošenju rebalansa finansijskog plana. U tom rebalansu NOSBiH nije mogao primijeniti sve predložene odredbe, odnosno, finansijske pozicije iz odluke o tarifi jer bi to bilo neodrživo za njegovo poslovanje. Rebalansom su tako, gdje god je to bilo moguće, usklađeni pojedini troškovi ili troškovne grupe s onima iz odluke. Tamo gdje iz objektivnih razloga to nije bilo moguće, zadržani su planski, ili su utvrđeni novi – maksimalno restriktivni iznosi. Da smo finansijski plan, odnosno, njegov rebalans dosljedno temeljili na svim pozicijama iz odluke, neminovno bi došlo do ozbiljnog poremećaja rada NOSBiH-a, prvenstveno u tehničko-tehnološkom smislu (izostalo bi održavanje pojedinih softverskih sistema te investicionog ulaganja), što bi dovelo i do drastičnog smanjenja ličnih primanja, a kako neke obaveze, kao što su kamate i troškovi po pojedinim kreditima, uopšte nisu priznate one se ne bi mogle ni izmirivati.

O odluci o tarifi za rad NOSBiH-a 2018. te njenim posljedicama na finansijski položaj kompanije, mnogo toga je već rečeno u planskim dokumentima i drugim materijalima, ali ipak treba podsjetiti na neke ključne odredbe koje su se, nesumnjivo negativno odrazile na poslovanje, posebno u drugom polugodištu.

Naime, Odlukom o tarifi broj: 04-28-5-364-47/17, od 18.04.2018. utvrđena je nova tarifa za rad NOSBiH-a u iznosu od 0,0521 feninga/kWh koja je od dotadašnje (0,0592 feninga/kWh) manja za cijelih 12%. Tako je i odobreni prihod od 6.340.127 KM, u odnosu na planirani, manji za približno 840.000 KM. Inače, planirani prihod u iznosu od 7.180.000 KM zasnivao se na vežećoj tarifi iz 2017. od 0,0592 feninga/kWh te potrošnji električne energije na mreži prenosa, odnosno, EE bilansu za 2018. godinu od 12.117.247.923 kWh. Rebalansom je, tako, utvrđen prihod od tarife u iznosu od 6.644.906 KM.

Isto tako, u odnosu na planirane, ukupni rashodi su odlukom umanjeni za skoro 1,3 mil. KM dok su rebalansom umanjeni za oko 347.700 KM te je njihova očekivana vrijednost u 2018. godini iznosila oko 7.290.200 KM.

Najznačajniji troškovi koji su rebalansom umanjeni u odnosu na planirane su:

- bruto plate i naknade zaposlenima, za skoro 500.000 KM
- održavanje sistema SCADA te ostalih softverskih alata, za oko 127.000 KM
- određeni materijalni i nematerijalni troškovi te pojedine usluge, u ukupnom iznosu od oko 68.200 KM.

Istovremeno, povećani su pojedini troškovi, prvenstveno:

- članarine za ENTSO-E, koja je veća za 222.156 KM
- zakupnine iznajmljenog poslovnog prostora, za oko 70.000 KM, zbog prolongiranja roka useljenja u novi objekat.

Osim toga, umjesto prvobitno planiranog zapošljavanja izvršilaca na obezbjeđenju novog poslovnog prostora, odlučeno je da se koristi usluga agencije, zbog čega su na poziciji „ostale usluge“ troškovi povećani za oko 40.000 KM.

Poslovanje u 2018. godini odvijalo se u tri značajna pravca :

1. redovne poslovno-finansijske aktivnosti u skladu sa planskim finansijskim dokumentima,
2. preseljenje u novi objekat te opremanje i prilagođavanje rezervnog centra potrebama i rada NOSBiH-a,
3. rješavanje problema u funkcionisanju balansnog tržišta, naročito po pitanju izmirenja obaveza od ERS-a Al Trade d.o.o.

NOSBiH svoje finansijsko poslovanje, osim na tarifi za rad, od 2016. godine temelji i na tarifi za sistemsku uslugu.

- *Tarifom za rad NOSBiH-a*, obezbjeđuje se prihod koji je u funkciji pokrivanja svih troškova za njegov rad, uključujući i troškove zaposlenih.
- Po osnovu *tarife za sistemsku uslugu* stiće se prihod koji se koristi isključivo za tržišnu nabavku rezerve kapaciteta sekundarne i tercijarne regulacije, kao i nabavku el.energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu te kompenzacije neželjenih odstupanja, odnosno, za balansno tržište.

Ukupan prihod NOSBiH-a u 2018. godini, sa uključenim prihodom od sistemske i pomoćnih usluga, ostvaren je u iznosu 69.088.081 KM, dok su ukupni rashodi (sa troškovima pomoćnih usluga) iskazani u iznosu 79.870.341 KM, iz čega proizilazi da je ostvaren višak rashoda nad prihodima u iznosu od 10.782.260 KM i to :

- Po osnovu tarife za rad 818.219 KM
- Po osnovu tarife za sistemske i pomoćne usluge 9.964.041 KM

Sasvim je jasno da NOSBIH ne može postići finansijsku ravnotežu i održavati zadovoljavajuću likvidnost, *ukoliko mu ne budu odobrene realno ostvarive rezerve iz kojih bi se u toku godine mogli nadoknađivati deficiti u prihodu, obezbjeđivati sredstva neophodna za održavanje likvidnosti te kompenzirati problemi u naplati, ali i pokrivati određeni izdaci koji nisu predviđeni planom.* Balansiranje prihoda, bilo da je u pitanju njegov manjak ili višak, do visine odobrenog, svakako bi se naknadno regulisalo tarifom. Međutim, kako se nova tarifa utvrđuje obično jednom godišnje i kako nadoknada prihoda kroz tako utvrđenu tarifu traje još godinu dana, nemoguće je, bez postojanja „rezervi“ održati finansijsku ravnotežu NOSBIH-a. Problem je tim veći što do sada ni u jednoj od prethodnih tarifa manjak odobrenih prihoda nije nadoknađen.

Finansijski rezultat sa uključenim prihodima i rashodima od tarife za rad i od sistemske i pomoćnih usluga

<i>Naziv</i>	<i>Ostvareno 2014.</i>	<i>Ostvareno 2015.</i>	<i>Ostvareno 2016.</i>	<i>Ostvareno 2017.</i>	<i>Ostvareno 2018.</i>
Ukupni prihodi	6.698.430	7.513.808	75.626.552	73.504.387	69.088.081
Ukupni rashodi	6.614.193	7.148.897	65.886.700	68.457.157	79.870.341
<i>Višak prihoda/rashoda</i>	<i>84.237</i>	<i>364.911</i>	<i>9.739.852</i>	<i>5.157.230</i>	<i>-10.782.260</i>

Finansijski rezultat samo po osnovu tarife za rad NOSBiH-a

<i>Naziv</i>	<i>Ostvareno 2017.</i>	<i>Po odluci DERK-a za 2018.</i>	<i>Plan/rebala ns fin.plana za 2018.</i>	<i>Ostvareno 2018.</i>
Ukupni prihodi	7.315.014	6.340.127	6.644.906	6.903.196
Ukupni rashodi	6.983.807	6.340.127	7.290.233	7.721.415
<i>Višak prihoda/rashoda</i>	<i>331.207</i>	<i>0</i>	<i>-645.327</i>	<i>-818.219</i>

Finansijsko poslovanje NOSBiH-a se u prvom kvartalu 2018. godine zasnivalo na odluci o tarifi za rad iz 2017. godine br.04-28-5-318-37/16 u iznosu 0,0592 feninga/kWh, dok je odlukom broj: 04-28-5-364-47/17, od 18.04.2018. utvrđena nova tarifa za rad NOSBiH-a u iznosu od 0,0521 feninga/kWh, koja je od dotadašnje manja za cijelih 12%. Odlukom o tarifi za rad NOSBIH-a za 2018. godinu određen je godišnji *prihod od tarife* u iznosu 6.340.127 KM. Takođe, odlukom su utvrđeni i ukupni rashodi u iznosu 6.340.127 KM. Iz ovako ukupno odobrenog prihoda i ukupnih rashoda proizilazi da nisu predviđena sredstva za finansijske rezerve kojima bi se, u slučaju nelikvidnosti, mogli pokriti gubici.

Ovdje se mora naglasiti da ovako odobrene bilansne veličine od početka nisu bile održive i nisu uvažavale realne potrebe rada NOSBiH-a, prije svega se to odnosi na rashodovne

veličine, koje su u odluci o tarifi bez argumentovanog obrazloženja drastično umanjene u odnosu na one iz zahtjeva, a neki troškovi nisu ni priznati, iako je bilo evidentno da će nastati.

Uprava NOSBiH-a je restriktivnom finansijskom politikom i mjerama štednje uspjela da određene troškovne pozicije stavi pod kontrolu i njihovo ostvarenje je u okviru iznosa predviđenih odlukom o tarifi za rad NOSBiH-a, dok za pojedine finansijske pozicije nije mogla primijeniti restriktivne mjere jer nije bilo osnova za to i neminovno bi došlo do ozbiljnog poremećaja u radu NOSBiH-a, prvenstveno u tehničko-tehnološkom smislu (izostalo bi održavanje pojedinih softverskih sistema, te investicionog ulaganja), a sve to bi prouzrokovalo i drastično smanjenje ličnih primanja, dok se neke obaveze, kao što su kamate i troškovi po kreditu EBRD-a, koje uopšte nisu priznate, ne bi mogle izmirivati.

Zbog svega gore navedenog ostvaren je deficit (višak rashoda nad prihodima) po osnovu tarife za rad u iznosu 818.219 KM, koji će biti pokriven iz neraspoređenog dobitka iz prethodnih godina.

Paralelno, sa svim redovnim poslovnim aktivnostima, 2018. godinu su karakterisala snažna investiciona i kapitalna ulaganja, a to su:

- završetak poslovnog objekta u Azićima čime su se stekli uslovi da NOSBiH preseli u vlastiti prostor što se i desilo početkom septembra
- opremanje glavnog i rezervnog centra
- nabavka novog sistema SCADA uz kompletno opremanje prostora za stavljanje u funkciju što se finansira kreditom EBRD-a

Prema sporazumu o kreditu, okvirni iznos je oko 8,5 mil EUR, odnosno 8,9 mil EUR uključujući i grant od 400.000 EUR. Do 31.12.2018. godine povučeno je 6.436.045 KM, a tokom 2018. godine otkazan je iznos 4.889.575 KM.

Sve investicione i kreditne aktivnosti su sadržane u posebnom izvještaju.

Finansijski rezultat samo po osnovu sistemskih i pomoćnih usluga

<i>Naziv</i>	<i>Ostvareno 2017.</i>	<i>Ostvareno 2018.</i>
Ukupni prihodi	66.189.373	62.184.885
Ukupni rashodi	61.473.349	72.148.926
<i>Višak prihoda/rashoda</i>	<i>4.716.024</i>	<i>-9.964.041</i>

Prihod prikupljen po osnovu tarife za sistemsku i pomoćne usluge koristi se *isključivo* za tržišnu nabavku rezerve kapaciteta sekundarne i tercijarne regulacije, kao i nabavku električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu i kompenzacije neželjenih odstupanja prema susjednim regulacijskim područjima. Po ovom osnovu, u posmatranom periodu je iskazan negativan saldo od 9.964.041 KM. Ocjena je da bi pozitivan saldo između prihoda i rashoda, odnosno, suficit od „pomoćnih usluga“ trebao kontinuirano iznositi najmanje 5 do 6 miliona KM, čime bi se osigurala likvidnost balansnog tržišta.

Posebno treba istaći da nije bilo prenesenog suficita iz prethodnih godina od 14,2 mil KM, NOSBiH, i pored svega, ne bi mogao uredno izmirivati sve svoje obaveze prema balansno odgovornim stranama jer je likvidnost ozbiljno bila ugrožena višemilionskim dugom ERS-a, koji je krajem prvog kvartala godine u cjelini naplaćen. NOSBiH je u 2018. godini bio suočen sa visokim potraživanjem i od Al Trade d.o.o. Mostar koji je riješen potpisivanjem ugovora o preuzimanju i reprogramu dospjelog duga između kompanija NOSBIH, Al Trade d.o.o. Mostar i Aluminijski Mostar, kroz isplatu duga u 13 mjesečnih rata.

U okviru pomoćnih usluga, uspješno se realizuje i *sporazum Bloka SHB o zajedničkoj tercijarnoj rezervi*, kao i *sporazum sa EMS-om na granici BiH-Srbija* te se uredno izmiruju međusobne obaveze. Podsjećamo, primjenom ovih sporazuma, NOSBIH može nabavljati el. energiju od ELES-a i HOPS-a (SHB Blok) te EMS-a, za potrebe tercijarne rezerve i isporučivati je u EE sistem BiH, a elektroprivreda koja je uzrokovala grešku će to platiti nakon što joj NOSBIH ispostavi fakturu.

S obzirom da se u obrascima godišnjeg obračuna (bilansu stanja i bilansu uspjeha) iskazuje ukupan prihod i ukupni rashodi koji se stiču po dvije različite tarife i namjene, te da se prihod od sistemske i pomoćnih usluga može samo namjenski koristiti za tržišnu nabavku rezerve kapaciteta regulacije i balansiranja sistema, a *da se troškovi njegovog poslovanja finansiraju isključivo iz prihoda od tarife za rad NOSBIH-a, to će se u nastavku izvještaja odvojeno analizirati bilansne pozicije koje proističu iz tarife za rad NOSBIH-a.*

Dakle, izvještaj će se, uglavnom, bazirati samo na ostvarenom ukupnom prihodu od 6.903.196 KM i ukupnim rashodima od 7.721.415 KM (za rad NOSBIH-a).

BILANS STANJA
na dan 31.12.2018.

<i>Grupa konta</i>	<i>Pozicija</i>	<i>Iznos po odbitku ispravke vrijednosti</i>	
		<i>Stanje na dan 31.12.2017.</i>	<i>Stanje na dan 31.12.2018.</i>
	A K T I V A		
	A. OSNOVNA IMOVINA	7.592.381	10.450.945
0,0	Nekretnine, postrojenja i oprema	6.924.351	9.924.045
01	Nematerijalna stalna sredstva	514.114	377.417
02,03	Dugoročni plasmani i potraživanja	146.229	146.229
04	Biološka imovina		
05	Ulaganja u nekretnine		
06	Stalna sredstva namijenjena prodaji		
08	Dugoročna razgraničenja	7.687	3.254
	B. TEKUĆA (OBRTNA) SREDSTVA	24.918.787	15.898.221
10	Novac i novčani ekvivalenti	2.718.606	688.136
11,12	Kratkoročni plasmani i potraživanja	13.371.012	5.264.955
13	Zalihe	72.380	72.380
14	Ulazni porez (PDV)	1.067.965	1.786.293
18	Kratkoročna razgraničenja	7.688.825	8.086.457
	UKUPNO AKTIVA (A+B)	32.511.168	26.349.166
	P A S I V A		
	A. TRAJNI IZVORI	17.026.380	6.244.120
200	Trajni izvori	1.649.278	1.649.278
201	Rezerve		
202	Neraspoređeni višak prihoda	15.377.102	15.377.102
203	Neraspoređeni višak rashoda		-10.782.260
204	Revalorizacije rezerve		
	B. DUGOROČNE OBAVEZE	6.160.240	8.578.070
21	Dugoročne finansijske obaveze	5.603.772	8.295.980
28	Dugoročna razgraničenja i rezervisanja	556.468	282.090
	C. KRATKOROČNE OBAVEZE	9.324.548	11.526.976
30	Kratkoročne obaveze	2.332.150	3.635.890
31,32	Kratkoročne finansijske obaveze	506.191	788.312
34	Obaveze za PDV	60.327	1.330
38	Kratkoročna razgraničenja i rezervisanja	6.425.880	7.101.444
	UKUPNO PASIVA (A+B+C)	32.511.168	26.349.166

Analiza Bilansa stanja na dan 31.12.2018. godine

Bilans stanja, po definiciji, predstavlja presjek cjelokupne imovine jedne kompanije na određeni dan. S jedne strane se iskazuju sredstva (aktiva), naspram obaveza i kapitala (pasiva) koje moraju biti potpuno uravnotežene.

Bilans stanja, dakle, predstavlja osnovu za sagledavanje finansijske snage i sposobnosti kompanije. U bilansu stanja NOSBIH-a dat je pregled aktive i pasive na dan 31.12.2018. koji je upoređen sa istim periodom prošle godine.

U bilansu stanja, osim obaveza i potraživanja nastalih iz redovnog rada NOSBiH-a, obuhvaćene su i one iz procesa sistemske i pomoćnih usluga, kao i višak prihoda po tom osnovu, čime se višestruko uvećava aktiva, kao i njeni izvori, iskazani u pasivi.

AKTIVA

Iskazana stanja *osnovne imovine (stalnih sredstava)* na kraju obračunskog perioda (31.12.2018.) predstavljaju, zapravo početna stanja na dan 01.01.2018. te novonabavljena sredstva u toku obračunskog perioda; uključujući i sredstva u pripremi, sa obračunom ispravke vrijednosti (amortizacijom) na godišnjem nivou, kao i avanse date za nabavku sredstava.

Ukupna aktiva NOSBIH-a na dan 31.12.2018. godine, po sadašnjoj vrijednosti, iznosi 26.349.166 KM i smanjena je za 23% u odnosu na stanje iz uporednog perioda 2017. godine.

struktura aktive	31.12.2017.	%	31.12.2018.	%
1. osnovna imovina	7.592.381	23	10.450.945	40
2. <u>kratkotrajna imovina</u>	24.918.787	77	15.898.221	60
<i>UKUPNO:</i>	<i>32.511.168</i>	<i>100</i>	<i>26.349.166</i>	<i>100</i>

U strukturi aktive, vrijednost *osnovne imovine* iznosi 10.450.945 KM sa učešćem od 40%, dok *kratkotrajna, tekuća sredstva* u iznosu od 15.898.221 KM učestvuju sa 60%.

Evidentno je da je u 2018. godini došlo do povećanja vrijednosti osnovne imovine u odnosu na uporednu 2017. godinu. Nastavak ulaganja u glavni i rezervni centar u iznosu od preko 3,5 mil. KM, presudno su uticali na porast osnovne imovine u obračunskom periodu. Takođe, u istom periodu došlo je do smanjenja kratkotrajne imovine, kao rezultat naplaćenih potraživanja iz prethodnog perioda od Elektroprivrede Republike Srpske.

1. **Strukturu osnovne imovine u ukupnom iznosu od 10.450.945 KM čine:**

a) materijalna sredstva	9.924.045
b) nematerijalna sredstva	352.467
c) nekretnina i oprema u pripremi i dati avansi	24.950
d) dugoročni plasmani, potraživanja i razgraničenja	149.483

a,b) Materijalna i nematerijalna sredstva (9.924.045 KM+352.467 KM) su sva sredstva u funkciji kojima raspolaže NOSBIH, uključujući i novonabavljena sredstva te investicione projekte koji su stavljeni u funkciju do 31.12.2018. godine. Ulaganja u investicije, kao i njihovi izvori, detaljno su analizirani u Izvještaju o investicijama.

c) Na poziciji „*nekretnine i oprema u pripremi i dati avansi*“, 31.12.2018. iskazan je iznos od 24.950 KM, a odnosi se na avanse za nematerijalna stalna sredstva.

d) Na poziciji „*dugoročni plasmani, potraživanja i razgraničenja*“ iskazan je *osnivački kapital* za SEE CAO u iznosu od 78.233 KM. U skladu sa Sporazumom o osnivanju SEE CAO-a svaki od sedam osnivača ove aukcijske kuće uplatio je po 40.000 EUR na ime „osnivačkog kapitala“. Osim toga, na ime osnivačkog kapitala Centra za koordinaciju sigurnosti (SCC), uplaćeno je 67.996 KM, dok se na razgraničenjima od 3.254 KM iskazuju troškovi za održavanje i osiguranje stalnih sredstava te ostali razgraničeni troškovi.

2. **Kratkotrajna imovina** iskazana u aktivni Bilansa stanja iznosi ukupno 15.898.221 KM

Njenu strukturu, prvenstveno, čine:

	KM	%
2.1. novčana sredstava na blagajni i transakcionim računima (bez pomoćnih usluga)	486.947	3,0
2.1.1. transakcioni račun pomoćnih usluga	201.189	1,0
2.2. kratkoročni plasmani i potraživanja	4.730.600	30,0
2.2.1. kratkoročna potraživanja od pomoćnih usluga	534.355	3,4
2.3. zalihe	72.380	0,5
2.4. ulazni PDV	618.875	3,9
2.4.1. ulazni PDV po osnovu pomoćnih usluga	1.167.418	7,3
2.5. kratkoročna razgraničenja	986.590	6,2
2.5.1. kratkoročna razgraničenja-pomoćne usluge	7.099.867	44,7
Ukupno:	15.898.221	100,0

1. *Strukturu novčanih sredstava čine:*

	KM
- blagajna	5.886
- glavni transakcioni račun	8.308
- račun investicija	2.315
- računi ITC-a, SEE CAO-a, EMS-a, SHB blok	109.886
- račun CROSSBOW	360.552
UKUPNO:	486.947
- račun pomoćnih usluga	201.189
SVE UKUPNO:	688.136

U strukturi novčanih sredstava, na dan 31.12.2018. zatečena sredstva iz redovnog poslovanja NOSBiH-a, (blagajna, glavni i investicioni račun) iznosila su svega 14.194 KM, dok su u ostatku od 112.201 KM sredstva ITC-a i aukcija, koja će biti prenijeta Elektroprenosu BiH, te sredstva od sistemske i pomoćnih usluga u iznosu od 201.189 KM. Grant sredstva projekta CROSSBOW, koja se mogu koristiti samo namjenski, iznose 360.552 KM.

2. *Kratkoročni plasmani i potraživanja (5.264.955)* na dan 31.12.2018. odnose se na:

	KM
- potraživanja od kupaca za redovno poslovanje	68.344
- potraživanja od kupaca za pomoćne usluge	534.355
- potraživanja od ostalih kupaca	4.369.266
- potraživanja od kupaca za ITC i aukcije	285.769
- potraživanja od zaposlenih za akontacije za sl. put	934
- ostala potraživanja	6.287
UKUPNO:	5.264.955

- Potraživanja od kupaca za redovno poslovanje odnose se na nenaplaćene fakture od kompanije AL Trade doo Mostar.
- Potraživanja od kupaca za pomoćne usluge u ukupnom iznosu 534.355 KM takođe se odnose na višemjesečna potraživanja od AL Trade (533.352 KM) i potraživanja od EFT Stanari 1.003 KM.
- Potraživanja od ostalih kupaca odnose se na potraživanja od Aluminijske d.o.o. Mostar, po potpisanom ugovoru o preuzimanju i reprogramu duga između Al Trade doo Mostar, NOSBiH-a i Aluminijske d.o.o. Mostar.
- Potraživanja po osnovu ITC mehanizma te aukcija, kako za PDV od Elektroprenosa, tako i za aukcije od SEE CAO-a i EMS-a, ukupno su iznosila 285.769 KM.
- Zatečeno stanje isplaćenih, a nepravdanih akontacija za službena putovanja iznosilo je 934 KM.
- Ostala potraživanja od 6.287 KM odnose se na više plaćeni porez po odbitku (1.660 KM), refundacije naknada plata zaposlenih za vrijeme bolovanja (3.409 KM) te na ostala potraživanja (1.218 KM).

3. Iskazane *zalihe* u iznosu od 72.380 KM odnose se na rezervne dijelove za sistem SCADA.

4. **Ulazni PDV** u iznosu od 1.786.293 KM odnosi se na ulazni PDV za fakture iz decembra (37.112 KM) koje su dobivene nakon 31.12.2018. godine te fakture za pomoćne usluge (1.167.418 KM), dok ostatak u iznosu od 581.763 KM predstavlja „poreski kredit“ nastao, najvećim dijelom, zbog investicija u glavni i rezervni centar te povećanih troškova uzrokovanih manjom tarifom za sistemsku i pomoćne usluge.

5. **Kratkoročna razgraničenja** u ukupnom iznosu od 8.086.457 KM odnose se na:

- obračunati/fakturisani prihod od kupaca za rad NOSBiH-a	710.710
- obračunati/fakturisani prihod od kupaca za sistemsku i pomoćne usluge	7.099.867
- razgraničenja za ITC i aukcije	197.637
- razgraničene troškove osiguranja	6.614
- razgraničene troškove održavanja stalnih sredstava	32.770
- razne razgraničene troškove (održ.softvera, licenci i antivirusnog programa)	38.859
Ukupno:	8.086.457

PASIVA

Pasiva (izvori sredstava) je potpuno uravnotežena sa aktivom i na dan 31.12.2018. godine iznosila je 26.349.166 KM. Strukturu izvora sredstava (pasivu) čine trajni izvori, dugoročne i kratkoročne obaveze, sa uključenim pomoćnim uslugama.

Red. br.	Struktura pasive	Iznos KM	%
1.	Trajni izvori	6.244.120	24
2.	Dugoročne obaveze	8.578.070	32
3.	Kratkoročne obaveze	11.526.976	44
	UKUPNO	26.349.166	100

U odnosu na isti period prošle godine, smanjeno je učešće trajnih izvora u strukturi ukupnih izvora za 28%, prvenstveno zbog iskazanog viška rashoda u tekućem periodu od 10.782.260. KM.

1. Trajni izvori odnose se na:

	KM
1.1. trajni kapital NOSBIH-a	1.649.278
1.2. neraspoređeni višak prihoda iz ranijih godina (tarifa za rad)	1.128.272
1.3. iskazani višak rashoda nad prihodima (tarifa za rad) 31.12.2018.	-818.219
1.4. neraspoređeni višak prihoda iz ranijih godina (sist. i pom. usluge)	14.248.830
1.5. iskazani višak rashoda nad prihodima (sist. i pom. usluge) 31.12.2018.)	-9.964.041
Ukupno:	6.244.120

Neraspoređeni višak prihoda iz ranijih godina, stican po osnovu tarife za rad NOSBiH-a, koji je na dan 31.12.2018. kumulativno iznosio 1.128.272 KM koristi se kao rezerva za podršku likvidnosti te za pokriće viška rashoda nad prihodima.

Na dan 31.12.2018. iskazan je *višak rashoda nad prihodima* u visini od 10.782.260 KM i to iz bilansnih pozicija koje se odnose na tarifu za rad NOSBiH-a 818.219 KM, dok je od sistemske i pomoćnih usluga ostvaren negativan rezultat u iznosu od 9.964.041 KM.

2. Dugoročne obaveze koje na dan 31.12.2018. iznose 8.578.070 KM odnose se na:

	KM
- Dugoročne finansijske obaveze	8.295.980
- Dugoročna razgraničenja i rezervisanja	282.090

Dugoročne finansijske obaveze čine :	KM
Dugoročni kredit Raiffeisen Bank (ug. br. 3841/15)	55.000
Dugoročni kredit Raiffeisen Bank (ug. br. 5053/17)	2.126.514
Dugoročni kredit EBRD -Ug. 47324	6.114.243
Dugoročni kredit BH Telecom	223
<u>Ukupno:</u>	<u>7.530.078</u>

Dugoročne finansijske obaveze odnose se na ostatak kredita čiji iznos je utvrđen nakon reklasifikacije tekućeg dospjeća po otplatnom planu, dok su na *dugoročnim razgraničenjima*, kao odloženi prihod, iskazana sredstva granta EBRD-a (Ug. Br. C35157/1137/6578), koja su do 31.12.2018. povučena u iznosu od 282.090 KM. Inače, okvirni iznos ovih sredstava po ugovoru je oko 800.000 KM i predviđena su za konsultantske usluge vezane za realizaciju EBRD kredita br.47324.

Nakon stavljanja ovih sredstava u funkciju, grant će se iskazivati u „prihodima od donacije“ te „amortizaciji“ u istim godišnjim iznosima, sve dok traje amortizacioni vijek zgrade, odnosno, opreme, za koje je grant obezbijeđen.

3. ***Kratkoročne obaveze*** koje na dan 31.12.2018. godine iznose 11.526.976 KM odnose se na:

	KM
3.1. kratkoročne obaveze	1.870.913
3.1.1. kratkoročne obaveze-pomoćne usluge	1.764.977
3.2. kratkoročne finansijske obaveze	788.312
3.3. obaveze za PDV	1.330
3.4. kratkoročna razgraničenja i rezervisanja	707.271
3.4.1 kratkoroč. razgraničenja i rezerv.-pom. usl.	6.394.173
<u>Ukupno:</u>	<u>11.526.976</u>

Obrazloženje kratkoročnih obaveza:

3.1. *Kratkoročne obaveze* u iznosu od 1.870.913 KM obuhvataju:

- obaveze prema dobavljačima	1.494.010
- obaveze za bruto plate i naknade radnicima	359.213
- obaveze za naknade UO i SV	16.707
- ostale obaveze	983
UKUPNO	1.870.913

- Najveće obaveze prema *dobavljačima* u zemlji u iznosu od 1.494.011 KM odnose se na obaveze prema Elektroprenosu BiH, za aukcije kapaciteta, u ukupnom iznosu 1.360.394 KM (SEE CAO 986.190 KM i EMS 374.204 KM). Obaveze prema stranim dobavljačima su: SCC-a 48.896 KM, SIEMENS AG AUSTRIA 57.511 KM, Elektroenergetski koordinacioni centar 7.823 KM i dr.
- Iznos od 359.213 KM su obaveze za bruto plate i naknade koje su obračunate za decembar 2018. godine, a isplaćene u januaru tekuće godine. Isto obrazloženje, koje je dato za plate, odnosi se i na naknade UO i SV, dakle, naknade obračunate za decembar (16.707 KM), a isplaćene u mjesecu januaru 2019. godine.

3.2 *Kratkoročne finansijske* obaveze u iznosu od 788.312 KM odnose se na tekući dio dugoročnih finansijskih obaveza (kredita) koje, prema MRS-u 1 (paragraf 51-56), dospijevaju za izmirenje u roku kraćem od 12 mjeseci. Dakle, ove obaveze dospijevaju u 2019. godini i odnose se na otplatu dugoročnih kredita Raiffeisen banke (310.758 KM), kredita EBRD-a br.47324 u iznosu 321.802 KM i ower draft kredita (154.316 KM). Ovdje je i tekući dio dugoročnih obaveza prema BH Telecomu u iznosu od 1.436 KM.

3.3 *Obaveze za PDV* koje iznose 1.330 KM odnose se na mjesec decembar, a dospijevaju za plaćanje do 10. januara, nakon sastavljanja PDV prijave za taj mjesec.

3.4 *Kratkoročna razgraničenja i rezervisanja* u iznosu od 7.101.444 KM, najvećim dijelom su fakture za pomoćne usluge koje se odnose na decembar, a stigle su u januaru 2019. godine (6.394.173 KM), kao i fakture koje se odnose na razgraničene rashode (dobavljači) za rad NOSBiH-a (199.264 KM), zatim obračunate neplaćene rashode (uglavnom kamata EBRD-a za povučena i nepovučena sredstva) u iznosu od 160.392 KM, ostale obračunate neplaćene rashode (dobavljači), u iznosu od 351 KM, te sredstva grantova i donacija (odloženi prihodi) u iznosu od 347.264 KM.

Zaključak: U tekućoj godini, u odnosu na isti period prošle godine, došlo je do smanjenja vlastitih izvora za oko 2 mil. KM, uz značajnije povećanje tuđih, uglavnom, kreditnih dugoročnih i kratkoročnih sredstava za oko 4,6 mil. KM. Ovako stanje će prouzrokovati veoma nepovoljan finansijski bilans u narednoj 2019. godini, uz prijetnju da ozbiljno ugrozi likvidnost i poslovanje, pogotovo ukoliko ne bude

odobrena zadovoljavajuća tarifa za rad NOSBiH-a, iz koje bi se moglo obezbijediti pokriće i izmirenje dospjelih kreditnih i svih drugih obaveza.

Koeficijent likvidnosti

Ako se likvidnost, odnosno, platežna sposobnost posmatra kroz odnos kratkoročne imovine i kratkoročnih obaveza ($15.898.221 : 11.526.977 = 1,37$), može se zaključiti da je *opšta likvidnost* u posmatranom periodu bila sasvim zadovoljavajuća, odnosno, da su ukupne kratkoročne obaveze na dan 31.12.2018. u potpunosti bile pokrivene realnim sredstvima.

Međutim, *koeficijent trenutne likvidnosti* posmatran kroz odnos novčanih sredstava, naspram kratkoročnih obaveza ($688.136 : 11.526.977$) je 0,05, što znači da 100 KM iskazanih kratkoročnih obaveza na dan 31.12.2018. ima trenutno novčano pokriće sa 5 KM.

BILANS USPJEHA *u periodu 01.01.-31.12.2018. godine*

Red. br.	Pozicija	I Z N O S	
		Ostvareno 01.01.- 31.12.2017.	Ostvareno 01.01.- 31.12.2018.
1	2	3	4
	PRIHODI		
1.	Članarina		
2.	Prihodi iz budžeta		
3.	Humanitarni prihodi		
4.	Prihodi od vlastite djelatnosti	7.282.526	6.615.536
5.	Ostali prihodi	32.488	287.660
	A. UKUPNO PRIHODI	7.315.014	6.903.196

	RASHODI		
1.	Materijal i energija	140.503	142.838
2.	Usluge	1.765.899	1.665.941
3.	Plate i ostala primanja zaposlenih	3.735.579	3.876.266
4.	Amortizacija	261.447	498.804
5.	Finansijski troškovi	108.235	390.899
6.	Putni troškovi	124.468	134.657
7.	Porezi i doprinosi koji ne zavise od rezultata	20.264	24.469
8.	Ostali rashodi	650.406	987.541
	B. UKUPNO RASHODI	7.189.366	7.721.415

	Višak prihoda	207.045	
	Višak rashoda		818.219

Poslovni rezultat NOSBIH-a formira se po principu sučeljavanja prihoda i rashoda. U periodu 01.01. do 31.01.2018. godine ostvaren je ukupan prihod od tarife za rad NOSBIH-a u iznosu od 6.903.196 KM. U istom periodu ukupni rashodi ostvareni su u iznosu od 7.721.415 KM. Takav odnos ukupnih prihoda i ostvarenih rashoda rezultirao je viškom rashoda nad prihodima, koji je iznosio 818.219 KM.

U istom periodu prošle godine iskazan je suficit, odnosno, višak prihoda nad rashodima u iznosu od 207.045 KM.

Napominjemo da su iz ovako prikazanog bilansa uspjeha izuzeti prihodi i rashodi od sistemske i pomoćnih usluga. Sa uključenim sistemskim i pomoćnim uslugama ukupni prihodi su iznosili 69.088.081 KM, a ukupni rashodi 79.870.341 KM.

Višak rashoda nad prihodima, sa ovakvim bilansnim kategorijama iznosi 10.782.260 KM.

Osnovni razlog zbog kojeg je iskazan višak rashoda nad prihodima je smanjenje tarife za rad NOSBIH-a i tarife za sistemsku uslugu.

UPOREDNI PREGLED POZICIJA BILANSA USPJEHA (bez sistemske i pomoćnih usluga – samo po tarifi za rad NOSBiH-a)

<i>Red. br.</i>	<i>Opis</i>	<i>Ostvareno 2017.</i>	<i>Po odluci DERK-a tarifa za 2018.</i>	<i>Planirano za 2018.</i>	<i>Rebalans za 2018.</i>	<i>Ostvareno 2018.</i>
1.	Prihodi od osnovne djelatnosti (tarife)	7.282.526	6.340.127	7.178.000	6.644.906	6.615.536
2.	Ostali prihodi	32.488				287.660
A	UKUPNO PRIHODI	7.315.014	6.340.127	7.178.000	6.644.906	6.903.196
1.	Troškovi materijala	58.460	60.800	67.000	60.800	43.953
2.	Troškovi energenata i komunalni troškovi	82.042	118.000	143.000	118.000	98.885
3.	Usluge	1.765.899	1.553.579	1.752.559	1.702.386	1.655.836
4.	Bruto plate i naknade zaposlenim	3.713.332	3.336.834	4.101.300	3.607.354	3.634.102
5.	Amortizacija	261.447	332.200	444.491	444.491	498.804
6.	Kamate i premije osiguranje	204.048	117.389	237.602	237.602	390.899
7.	Putni troškovi	132.681	127.000	129.000	127.000	125.160
8.	Ostali porezi i takse	23.102	29.500	36.000	36.000	23.845
9.	Ostali troškovi	714.514	664.825	727.000	956.600	987.541
B	UKUPNO TROŠKOVI	6.955.525	6.340.127	7.637.952	7.290.233	7.459.025
10.	Troškovi CROSSBOW	28.282				262.390
	UKUPNO SVI TROŠKOVI	6.983.808	6.340.127	7.637.952	7.290.233	7.721.415
	Višak prihoda nad rashodima	331.206				
	Višak rashoda nad prihodima			459.952	645.327	818.219

U ovoj tabeli prikazani su struktura i uporedni pregled ostvarenih prihoda i rashoda u odnosu na planirane/rebalansirane, odnosno, odobrene Odlukom o tarifi za 2018. godinu, kao i u odnosu na ostvarenje iz istog perioda prethodne 2017. godine, bez sistemske i pomoćnih usluga.

STRUKTURA UKUPNOG PRIHODA ostvarenog u 2018. godini

Ukupno planirani prihod NOSBiH-a za 2018. godinu bio je 7.178.000 KM, dok je rebalansom procijenjen u iznosu 6.644.906 KM. Odlukom DERK-a utvrđeni godišnji prihod od tarife za 2018. godinu je bio 6.340.127 KM

Međutim, ostvareni ukupan prihod u iznosu od 6.903.196 KM je u odnosu na rebalansom utvrđeni, veći za oko 4% , dok je u poređenju sa odobrenim u odluci DERK-a veći za oko 8%.

Prihodi su sticani :

- po osnovu tarife za rad NOSBiH-a u iznosu 6.594.604 KM
- po drugim osnovama u iznosu 308.592 KM.

Odlukom o tarifi odobren je ukupan prihod u iznosu od 6.340.127 KM, koji je manji od rebalansom utvrđenog za približno 305.000 KM. Razlika je nastala zbog toga što je odobreni prihod preračunat po novoj-manjoj tarifi za cijelu 2018. godinu, iako se odluka o novoj tarifi primjenjuje tek od maja 2018. godine, dok se rebalansom plana prihod utvrdio tako što se za prva četiri mjeseca sticao po ranijoj tarifi od 0,0592 f/kWh, a od 01.05.2018. do 30.11.2018. godine po novoj, manjoj tarifi u iznosu od 0,0521 f/kWh, a u mjesecu decembru po tarifama od 0,0039 f/kWh (koju su plaćali proizvođači) i 0,0469 f/kWh (koju su plaćali kupci), utvrđenim Odlukom DERK-a, broj: 04-28-5-364-47/17, od 18.04.2018. godine.

Struktura prihoda:

	Ostvareno 2017.	Plan/rebalans 2018.	Ostvareno 2018.
Prihodi po osnovu domaće tarife	7.243.541	6.664.906	6.594.604
Prihodi od tendera	2.006		334
Prihodi od revizionih komisija	10.990		11.044
Prihodi od kamata	25.988		9.554
Prihodi od refundacija	3.806		20.031
Prihodi od donacija	28.680		262.390
Prihodi od grantova	0		4.354
Ostali prihodi	4		885
Ukupno:	7.315.014	6.664.906	6.903.196

Prihod po osnovu tarife za rad NOSBiH-a ostvaren je u iznosu od 6.594.604 KM, a to je za oko 70.000 KM ili 1% manji prihod u odnosu na rebalansirani, a u odnosu na odobreni tarifom veći je za 254.477 KM.

Prihodi od refundacija plata (po osnovu naknada plata pripravnika od federalnog i kantonalnih zavoda) ostvareni su u iznosu od 20.031 KM.

Prihod od kamata iskazan je u iznosu od 9.554 KM, a stečen je na sredstvima od sistemskih i pomoćnih usluga po „flexi“ depozitu (940 KM) te po osnovu zateznih kamata 8.614 KM.

Prihodi od donacija u iznosu od 262.390 KM su uplaćena sredstva stečena po osnovu istraživačkog projekta CROOSSBOW kojeg finansira Evropska komisija i čija je ukupna vrijednost 647.000 EUR. U istom iznosu je iskazana protustavka u rashodima tako da ova sredstva nemaju uticaja na finansijski rezultat.

Prihodi od grantova u iznosu od 4.354 KM se odnose na grant EBRD-a za konsultantske usluge vezane za implementaciju projekta rekonstrukcije poslovne zgrade i nabavke novog sistema SCADA/EMS i TK. Iznos granta ulazi u nabavnu vrijednost sredstava i to za poslovnu zgradu 1.116 KM, a za IT i TK opremu 3.237 KM. U istom iznosu je iskazana protustavka u rashodima, na poziciji amortizacije, tako da ova sredstva nemaju uticaja na finansijski rezultat.

Ostale prihode u iznosu od 885 KM čine prihodi nastali otpisom obaveza po Elaboratu centralne popisne komisije (45 KM), te prihodi iz ranijih godina u iznosu od 840 KM (zahtjev za refundaciju se odnosi na 2017., a odobren je u 2018. godini.)

Naplata fakturisanog prihoda po osnovu tarife za rad NOSBiH-a za 2018.godinu

Na dan 31.12.2018. godine od ukupno fakturisanog prihoda 7.715.687 KM (sa PDV-a), naplaćeno je 6.558.951 KM ili oko 85%. Međutim, ukupan priliv novčanih sredstava u obračunskom periodu iznosi 7.850.066 KM. U ovaj priliv su uključena naplaćena potraživanja (dug) iz prethodne 2017. godine (uglavnom decembarske fakture tarifnim kupcima).

Takođe, u ovom periodu naplata od većine kupaca je bila sasvim uredna, plaćali su u valutnim rokovima. Izuzetak je višemjesečni dug kompanije AL Trade d.o.o. Mostar, koji na dan 31.12.2018. godine ukupno iznosi 86.549 KM i kompanije Aluminij dd Mostar (po ugovoru o preuzimanju i reprogramu dospjelog duga između NOSBiH-a, Al Trade d.o.o. Mostar i Aluminij dd Mostar u iznosu 377.681 KM. ERS je svoj cjelokupan dug iz prethodne godine u iznosu od 783.690 KM izmirio u prvom kvartalu 2018. godine.

Ukupna potraživanja po osnovu tarife za rad NOSBiH-a na dan 31.12.2018. godine iznose 1.174.940 KM, a sastoje se od jednomjesečnih (decembarskih) faktura (710.710 KM) koje će biti naplaćene u januaru 2019. godine i potraživanja od Al Trade d.o.o i Aluminija dd.

Pregled naplate po licenciranim kupcima na dan 31.12.2018. godine :

<i>Redni broj</i>	<i>Kupac</i>	<i>Fakturisano u 2018.</i>	<i>Naplaćeno u 2018.</i>	<i>Indeks % 4/3</i>
1	2	3	4	5
1.	Elektroprivreda BiH	3.000.365	2.714.195	90,4
2.	dug iz 2017.		309.326	
3.	Elektroprivreda RS	2.700.480	2.443.723	90,5
4.	dug iz 2017.		783.690	
5.	Elektroprivreda HZ HB	954.498	826.352	86,6
6.	dug iz 2017.		93.648	
7.	Al Trade Mostar	898.218	433.988	48,3
8.	dug iz 2017.			
9.	EFT Bileća	134.728	124.500	92,4
10.	dug iz 2017.		13.128	
11.	EFT Stanari	10.544	2.051	19,5
12.	dug iz 2017.			
13.	ASA energija	16.668	15.142	90,8
14.	dug iz 2017.			
15.	Hidroinvest	186		
16.	dug iz 2017.			
17.	Erdal DOO			
18.	dug iz 2017.		91.923	
	Ukupno svi kupci	7.715.688	6.558.951	
	Ukupno dug iz 2017.		1.291.715	
	SVE UKUPNO	7.715.688	7.850.666	

ANALITIČKI PREGLED TROŠKOVA

<i>Red. broj</i>	<i>Naziv</i>	<i>Ostvareno 2017.</i>	<i>Plan 2018.</i>	<i>Rebalans 2018.</i>	<i>Ostvareno 2018.</i>
1.	Kancelarijski materijal	4.598	5.000	5.000	4.954
2.	Materijal za održavanje čistoće	866	6.500	6.500	2.353
3.	Utrošeni ostali materijal i rezervni dijelovi za održavanje opreme i vozila	18.278	15.000	10.000	5.616
4.	Troškovi rezervnih dijelova za SCADA/EMS i TK	14.767	15.000	13.800	5.750
5.	Nabavka stručne literature i časopisi	3.664	4.000	4.000	3.289
6.	Troškovi ostalog kancelarijskog materijala	6.027	11.000	11.000	11.107
7.	Troškovi sitnog inventara i auto guma	10.260	10.000	10.000	10.412
8.	Ostali razni materijalni troškovi	0	500	500	472
I	Troškovi materijala (1 do 8)	58.460	67.000	60.800	43.953
9.	Troškovi el. energije	35.781	68.000	48.000	54.846
10.	Troškovi goriva	21.089	21.000	21.000	22.411
11.	Troškovi vode	1.448	4.000	4.000	2.127
12.	Troškovi grijanja	23.725	50.000	45.000	19.501
II	Troškovi energenata i komunalni trošk. (9 do 12)	82.042	143.000	118.000	98.885

13.	Usluge održavanja opreme	38.034	50.000	50.000	30.901
14.	Usluge održavanja sistema SCADA/EMS i TK	277.829	277.829	257.829	267.969
15.	Usluge održavanja nekretnina	0	0	0	25.523
16.	Usluge održavanja softverske opreme	209.030	367.980	261.407	229.061
17.	Usluge finansiranja SEE CAO-a	128.875	128.875	128.875	130.746
18.	Usluge finansiranja SCC-a	340.220	293.375	293.375	293.375
19.	Troškovi zakupnine	402.807	180.000	250.000	307.983
20.	Troškovi reprezentacije	81.183	98.000	98.000	94.947
21.	Troškovi reklame i WEB prezentacije NOS BiH	10.660	10.000	10.000	5.850
23.	Usluge platnog prometa i bankarske provizije	39.680	35.000	35.000	44.078
24.	Troškovi kredita EBRD-a	13.681	30.000	30.000	7.823
25.	Telekomunikacione i poštanske usluge	48.775	60.000	55.000	41.860
26.	Usluge revizije finansijskih izvještaja	5.000	6.000	7.400	7.400
27.	Usluge stručnog usavršavanja i konsalting	12.267	33.000	13.000	10.946
28.	Usluge izrade studija	45.894	50.000	40.000	16.299
29.	Troškovi licence i regulatorne naknade	70.000	75.000	75.000	75.000
31.	Usluge objavljivanja oglasa	8.705	8.500	8.500	3.553
32.	Ostale usluge	33.260	49.000	89.000	62.521
III	Ukupno usluge (13 do 32)	1.765.899	1.752.559	1.702.386	1.655.836
33.	Bruto plate i naknade zaposlenih	3.701.529	4.101.300	3.607.354	3.605.955
34.	Reviziona komisija i pripravnici	11.803			28.147
IV	Bruto plate i naknade zaposlenih (33 do 34)	3.713.332	4.101.300	3.607.354	3.634.102
35.	Amortizacija od vlastite opreme	261.447	444.491	444.491	498.804
V	Amortizacija ukupno	261.447	444.491	444.491	498.804
36.	Kamate i ostali finansijski troškovi	51.675	83.102	83.102	89.665
37.	Kamate na novi kredit EBRD-a 47324	133.151	131.000	131.000	280.023
38.	Troškovi osiguranja	19.221	23.500	23.500	21.210
VI	Kamate i premije osiguranje (36 do 38)	204.048	237.602	237.602	390.899
40.	Dnevnice i putni troškovi u zemlji	10.254	10.000	10.000	8.219
41.	Dnevnice i putni troškovi u inostranstvu	122.427	119.000	117.000	116.941
VII	Putni troškovi (40 do 41)	132.681	129.000	127.000	125.160
42.	Ostali porezi, takse, naknade i druge dažbine	3.987	8.000	8.000	4.706
43.	Poseban porez za podsticanje rehabilitacije invalida	5.146	8.000	8.000	5.289
44.	Poseban porez za zaštitu od elem. nepogoda i vod. naknade	13.969	20.000	20.000	13.850
VIII	Ostali porezi i takse (42 do 44)	23.102	36.000	36.000	23.845
45.	Članarine udruženjima (ENTSO-E) i druge članarine	544.752	545.000	757.600	766.857
46.	Naknada za povremene i privremene poslove (ugovor o djelu)	4.565	5.000	5.000	17.216
47.	Naknade Upravnom odboru i Savjetodavnom vijeću	155.640	165.000	181.500	179.525
48.	Ostali rashodi	1.817	10.000	10.000	905
49.	Rashodi utvrđeni iz ranijih godina	7.740	2.000	2.500	23.038
IX	Ostali rashodi (45 do 49)	715.514	727.000	956.600	987.541
	UKUPNO TROŠKOVI	6.955.525	7.637.952	7.290.233	7.459.025
50.	Troškovi CROSSBOW	28.282			262.390
	UKUPNO SVI TROŠKOVI	6.983.807			7.721.415

ANALIZA OSTVARENIH TROŠKOVA

Planirani troškovi za 2018. godinu prvobitno su iznosili 7.637.952 KM, dok su rebalansom utvrđeni u iznosu 7.290.233 KM, što je umanjeње za skoro 348.000 KM. Obim rashoda odobren odlukom o tarifi za 2018. iznosi 6.340.127 KM. Dakle, kao što se može vidjeti, ukupni rashodi utvrđeni rebalansom, nisu u cjelini usklađeni sa rashodima odobrenim u Odluci o tarifi za 2018. godinu, kako ukupni, tako ni pojedinačni, a razlozi odstupanja su navedeni u samom Rebalansu finansijskog plana.

Ukupno ostvareni rashodi za 2018. godinu iznose 7.721.415 KM i veći su u odnosu na rebalans plana (7.290.233 KM) za 431.183 KM i veći su u odnosu na tarifu za 2018. godinu (6.340.127 KM) za 1.381.289 KM.

Međutim, treba istaći da su rashodi koji se pokrivaju iz tarife realno manji 290.537 KM, ali su ih nominalno povećali rashodi od CROSSBOW za 262.390 KM, te rashodi koji s finansiraju od zavoda za zapošljavanje i drugih (28.147 KM).

Istovremeno su iskazane znatno veće kamate u odnosu na planiranu godišnju dinamiku, zbog nepovoljnog *racio koeficijenta*, na dan 31.12.2017. EBRD je, naime, obračunao kamate po većoj-nepovoljnijoj stopi, što je i predviđeno ugovorom, a nastali su i neki neplanirani troškovi kao što su adaptacijski radovi u okviru projekta „IT i telekomunikacioni radovi i oprema u rezervnom centru“, koji se nisu mogli pripisati vrijednosti objekta te su, zbog toga, iskazani kao troškovi, odnosno, usluge.

Analitičko obrazloženje troškova

1. Materijalni troškovi

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2017.	Plan 2018.	Rebalans 2018.	Ostvareno 2018.
1.	Kancelarijski materijal	4.598	5.000	5.000	4.954
2.	Materijal za održavanje čistoće	866	6.500	6.500	2.353
3.	Utrošeni ostali materijal i rezervni dijelovi za održavanje opreme i vozila	18.278	15.000	10.000	5.616
4.	Troškovi rezervnih dijelova za SCADA/EMS i TK	14.767	15.000	13.800	5.750
5.	Nabavka stručne literature i časopisi	3.664	4.000	4.000	3.289
6.	Troškovi ostalog kancelarijskog materijala	6.027	11.000	11.000	11.107
7.	Troškovi sitnog inventara i auto guma	10.260	10.000	10.000	10.412
8.	Ostali razni materijalni troškovi	0	500	500	472
	Ukupno troškovi materijala	58.460	67.000	60.800	43.953

Grupa troškova koji imaju karakter *materijalnih* ostvarena je u iznosu od 43.953 KM što je svega 72% planirane godišnje dinamike. Osim troškova ostalog kancelarijskog materijala i troškova sitnog inventara i auto guma, svi preostali troškovi iz ove grupe se kreću u planskoj dinamici. Uštede su postignute, prvenstveno, zato što nije bilo troškova rezervnih dijelova za sistem SCADA. Naime, zamjena i ugradnja rezervnih dijelova za

sistem SCADA, kao i za održavanje opreme potpuno je nepredvidiva. Ovi troškovi mogu višestruko prekoračiti planirani iznos, ili uopšte ne nastati. S obzirom na starosni vijek i amortizovanost sistema SCADA i TK ovi troškovi mogu biti i znatno veći.

2. Troškovi energenata i komunalni troškovi

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2017.	Plan 2018.	Rebalans 2018.	Ostvareno 2018.
1.	Troškovi el. energije	35.781	68.000	48.000	54.846
2.	Troškovi goriva	21.089	21.000	21.000	22.411
3.	Troškovi vode	1.448	4.000	4.000	2.127
4.	Troškovi grijanja	23.725	50.000	45.000	19.501
	<i>Ukupno troškovi energenata i komunalni troškovi</i>	82.042	143.000	118.000	98.885

Troškovi svrstani u grupu *energenata i komunalnih rashoda*, ostvareni su u iznosu od 98.885 KM, što je oko 84% planirane godišnje dinamike. Ovi troškovi nastaju na tri lokacije i na njihovu visinu ne može se znatnije uticati.

3. Usluge

Red. br.	Naziv	Ostvareno 2017.	Plan 2018.	Rebalans 2018.	Ostvareno 2018.
1.	Usluge održavanja opreme	38.034	50.000	50.000	30.901
2.	Usluge održavanja sistema SCADA/EMS i TK	277.829	277.829	257.829	267.969
3.	Usluge održavanja nekretnina	0	0	0	25.523
4.	Usluge održavanja softverske opreme	209.030	367.980	261.407	229.061
5.	Usluge finansiranja SEE CAO-a	128.875	128.875	128.875	130.746
6.	Usluge finansiranja SCC-a	340.220	293.375	293.375	293.375
7.	Troškovi zakupnine	402.807	180.000	250.000	307.983
8.	Troškovi reprezentacije	81.183	98.000	98.000	94.947
9.	Troškovi reklame i WEB prezentacije NOS BiH	10.660	10.000	10.000	5.850
10.	Usluge platnog prometa i bankarske provizije	39.680	35.000	35.000	44.078
11.	Troškovi kredita EBRD-a	13.681	30.000	30.000	7.823
12.	Telekomunikacione i poštanske usluge	48.775	60.000	55.000	41.860
13.	Usluge revizije finansijskih izvještaja	5.000	6.000	7.400	7.400
14.	Usluge stručnog usavršavanja i konsalting	12.267	33.000	13.000	10.946
15.	Usluge izrade studija	45.894	50.000	40.000	16.299
16.	Troškovi licence i regulatorne naknade	70.000	75.000	75.000	75.000
17.	Usluge objavljivanja oglasa	8.705	8.500	8.500	3.553
18.	Ostale usluge	33.260	49.000	89.000	62.521
	<i>Ukupno usluge</i>	1.765.899	1.752.559	1.702.386	1.655.836

Grupa troškova, koja ima karakter *usluga* ostvarena je u iznosu od 1.655.836 KM, što je 97% planirane godišnje dinamike..

Svi troškovi iz grupe „usluge“ bilježe ispodplansko ili približno plansko ostvarenje, osim troškova platnog prometa i bankarskih provizija, čiji je obim nepredvidiv i na koje se uglavnom ne može uticati, jer zavise od obima i visine prometa.

U grupi *usluge* posebno valja istaći neke od njihovih karakteristika:

- Za održavanje *opreme* planirani godišnji iznos je 50.000 KM. Na ovoj troškovnoj grupi iskazano je 30.901 KM što je oko 62% godišnjeg planiranog iznosa. Uštede su postignute na svim pozicijama održavanja opreme, s tim što su stručne službe u drugoj polovini godine procijenile da su registarfonu u zadovoljavajućem stanju i da nema potrebe za angažovanjem serviser, već će se taj servis uraditi u 2019. godini.

Troškovi održavanja *opreme* podrazumijevaju:

<i>Opis</i>	<i>Ostvareno 2017.</i>	<i>Plan 2018.</i>	<i>Rebalans 2018.</i>	<i>Ostvareno 2018.</i>
održavanje UPS-a	4.150	3.700	3.700	3.330
održavanje IT opreme	29.071	30.000	30.000	24.004
održavanje registrafona	0	5.000	5.000	0
održavanje vozila	3.071	6.000	6.000	2.216
održavanje ostale opreme	1.742	5.300	5.300	1.351
<i>Ukupno:</i>	<i>38.034</i>	<i>50.000</i>	<i>50.000</i>	<i>30.901</i>

- Za održavanje *operativne funkcije sistema SCADA/EMS i TK* planirani godišnji iznos od 277.829 KM bio je utvrđen na bazi važećeg ugovora. Zbog izuzetno restriktivno odobrenih sredstava za održavanje sistema SCADA/TK, rebalansom je bilo predviđeno smanjenje troškova za 20.000 KM, al to se nije desilo u planiranom obimu, jer pružalac usluge nije želio da prihvati u potpunosti zahtjeve NOSBiH-a. Prekoračenje ovih troškova, u odnosu na planske vrijednosti je za oko 4% i ovo prekoračenje je nastalo prevashodno kako se ne bi ugrozio glavni poslovni proces NOSBiH-a, tj. 24-satno upravljanje elektroenergetskim sistemom u BiH.
- Troškovi *održavanja nekretnina* u iznosu 25.523 KM nisu bili predviđeni planom, a nastali su tokom godine zato što se adaptacijski radovi u okviru projekta „IT i telekomunikacioni radovi i oprema u rezervnom centru“ nisu mogli pripisati vrijednosti objekta te su, zbog toga, iskazani kao troškovi, odnosno, usluge.
- Značajna *softverska oprema* koja je implementirana i koristi se kao alat za osnovnu djelatnost NOSBiH-a, uglavnom se ne bi mogla ni koristiti bez njenog održavanja, prije svega „update“ i „upgrade“ (ažuriranje i nadogradnja). Ovdje je, dakle, uključeno održavanje softvera sa rokom do godinu dana koje, bez obzira što je nekada u pitanju i nadogradnja, prema MRS-u, ima karakter troška, a ne investicije. Za godišnje održavanje softverskih alata rebalansom je smanjen planirani iznos sa 367.980 KM, što je bio optimum za siguran rad, na 261.407 KM.

Godišnji iznos za održavanje softvera ostvaren je u iznosu 229.489 KM, što iznosi 88% rebalansom utvrđenog godišnjeg iznosa. Uštede su prije svega ostvarene na

poziciji „Microsoft OS licenca“ zato što novi serveri nisu bili stavljani u funkciju u planirano vrijeme, pa nije bilo potrebe za kupovinom licenci i zato što je sa jednim od pružaoca usluga dogovoreno objedinjavanje održavanja više softvera (ESS, softvera za pomoćne usluge i transparency) čime je postignuta povoljnija cijena usluge.

Strukturu ovih usluga, prvenstveno, čine:

<i>Opis</i>	<i>Ostvareno 2017.</i>	<i>Plan 2018.</i>	<i>Rebalans 2018.</i>	<i>Ostvareno 2018.</i>
AMR softver	26.404	30.000	27.000	26.404
Microsoft OS licenca	59.090	65.000	65.000	46.608
Održavanje „obračunske baze podataka“	14.931	30.000	25.000	18.693
Godišnje produženje antivirus licence	5.308	5.500	5.500	5.437
Godišnje održavanje ASPEN-a	4.190	3.000	3.000	3.291
Održavanje ESS softvera	45.766	44.000	44.000	59.616
Održavanje PSS softvera	36.641	39.600	31.836	31.835
Održavanje PSS/ODMS	0	9.000	0	0
Održavanje TNA-sve faze	11.735	40.000	35.200	31.293
Održavanje softvera za pomoćne usluge	0	42.000	0	0
Održavanje softvera Transparency	0	18.000	18.000	0
Održavanje Adobe Acrobat/Professional	0	9.900	0	0
Održavanje Intel parallel studio	0	1.980	1.871	0
Nadopuna softverske usluge praćenja atmosferskih pražnjenja u realnom vremenu sa uslugom implementacije radarske slike oborina u postojeći softver SCALAR	0	15.000	0	0
Usluge dostave podataka prognozirane jačine i smjera vjetra, pritiska i temperature, na mikro lokacijama budućih vjetroparkova	0	10.000	0	0
Ostali softveri	4.965	5.000	5.000	6.312
Ukupno:	209.030	367.980	261.407	229.489

- Za finansiranje Aukcijske kuće SEE CAO sa sjedištem u Podgorici izdvojeno je 130.746 KM.
- Prema finansijskom planu SCC-a za 2018. godinu, obaveza NOSBIH-a kao njegovog suosnivača, utvrđena je u iznosu od 293.375 KM (150.000 EUR). To je u odnosu na prethodnu 2017. godinu, smanjenje za 30.000 EUR, opet na inicijativu NOSBIH-a.
- Troškovi *zakupa poslovnog prostora* od 307.983 KM su veći u odnosu na planirane za 57.983. Razlog povećanja ovih troškova je što se kasnilo sa preseljenjem u novi objekat. Ovi troškovi uključuju nastavak zakupa dispečerske sale i pratećeg prostora sa instalisanim IT i drugim uređajima, kao i određeni kancelarijski prostor koji je funkcionalno vezan za dispečing. Ostali troškovi zakupnine su iznosili 700 KM (sala za veće sastanke).
- Troškovi *reprezentacije* su ostvareni sa oko 97% planiranog iznosa. Uštede su i ove, kao i prethodnih godina postignute, uprkos intenzivnijim aktivnostima iz kojih nesumnjivo proističe veći broj organizovanih sastanaka i raznih poslovnih skupova, te evidentnog povećanja cijena ugostiteljskih i drugih roba i usluga koje imaju karakter reprezentacije.
- U sklopu troškova *reklame i propagande i web prezentacije* (5.850 KM) za redovno mjesečno održavanje i dizajniranje web stranice utrošeno je 5.000 KM, a ostatak se odnosi na korištenje SSL sertifikata „domena“ i održavanje domene *nosbih.ba* (487 KM), te izrada vizit kartica 363 KM.
- Na troškovnoj poziciji *platni promet i bankarske usluge* ostvareni troškovi od 44.078 KM veći su za 9.078 KM od rebalansiranih. Ove troškove nije moguće decidno planirati, prvenstveno zbog fizičkog, ali i finansijskog obima prometa, jer osnovicu za obračun provizije na platni promet predstavlja visina same fakture te je potpuno nepredvidivo koliki će troškovi biti tokom godine. Značajan iznos su bankarski troškovi za usluge ITC mehanizma, zajedničkih aukcija SEE CAO te zajedničkih aukcija sa EMS-om. Ovdje su iskazani i troškovi obrade kredita, provizije posredničkih banaka prilikom inoplaćanja i drugi.
- *Administrativni troškovi kredita EBRD-a* iznose 7.823 KM. Ovi troškovi će biti prisutni sve dok traje realizacija kredita EBRD-a.
- Troškovi *telekomunikacionih usluga* iz godine u godinu bilježe tendenciju smanjenja te se u skladu s tim i umanjeno planiraju. Godišnje ostvarenje od 41.860 KM iznosi 76% planiranog. Najveće uštede u posljednje tri godine postignute su na uslugama „internet linka“, koje su nekad mjesečno iznosile 1.350 KM. Planirani troškovi najma „TK kanala“, u iznosu preko 10.000 KM su ostvareni u iznosu 2.580 KM. Naime, putem TK kanala se optičkim vlaknima povezuje sistem SCADA sa optikom na prenosnoj mreži. Ove usluge je u proteklih 10 godina, kao donaciju, plaćao Siemens za potrebe postojećeg sistema SCADA i TK.

Struktura ostvarenih telekomunikacionih usluga :

	Ostvareno 2017.	Plan/ Rebalans 2018.	Ostvareno 2018.
- fiksna telefonija	15.068		14.553
- mobilna telefonija	15.673		16.035
- poštanske usluge	4.642		3.786
- internet link	2.760		4.500
- usluge kabl. Operat. i TK veze	312		406
- najam TK kanala	10.320		2.580
UKUPNO:	48.775	55.000	41.860

- Usluge *revizije finansijskih izvještaja* za 2017. godinu plaćene su u ukupnom iznosu od 7.400 KM i terete troškove 2018. godine. Reviziju je izvršila revizorska kompanija Grant Thornton d.o.o. B. Luka koja ima licencu prihvatljivu za reviziju projekata koje finansira Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD).
- Na poziciji *stručno usavršavanje zaposlenih* iskazano je 10.946 KM. Osim kotizacija za redovne seminare i druge edukacije, ovdje je iskazan trošak edukacije i sertifikacije “Networking with Windows Server“ u iznosu od 1.530 KM.
- Za *troškove regulatorne naknade* izdvojeno je 75.000 KM, što odgovara iznosu utvrđenom u Odluci o finansiranju DERK-a za 2018. godinu.
- Od planiranog godišnjeg iznosa (40.000 KM) namijenjenog za izradu *studija*, do 31.12.2018. godine je realizovano 16.299 KM ili 40%. Navedeni iznos je iskorišćen za izradu studije SECI TSP projektnog tima. Radna grupa je bila pod pokroviteljstvom USEA koju finansira USAID i koja je radila na izradi određenih modela i studija za potrebe operatora sistema. Od druge polovine 2017. godine SECI grupa prelazi u okvir ENTSO-E i donesena je odluka o plaćanju članarine za rad ove grupe koja je nastavila sa istim aktivnostima (Izrada studije povezivanja Ukrajine i Moldavije, update regionalnih mrežnih i market modela, radionice).
- Za *oglašavanje* u javnim glasilima, utrošeno je 3.553 KM što je manje od polovine planiranog godišnjeg iznosa (8.500 KM). Oglašavano je za tendere i ugovore o nabavkama roba i usluga te druge objave – konkursi, revizorski izvještaj i drugo.

- *Ostale usluge*, u iznosu 62.521 KM, najvećim dijelom se odnose na troškove preseljenja u novi objekat i to:
  - priključak na elektrodistributivnu mrežu 5.763 KM
  - fizičko obezbjeđenje objekta 25.741 KM
  - preseljenje namještaja i opreme (transport, montaža i demontaža opreme i namještaja 10.810 KM).

Pored njih, ostale usluge obuhvataju razne intelektualne, uslužne i pomoćne poslove, uključujući tu i usluge tehničkog pregleda i registracije vozila, špeditorske usluge, ukoričavanje i fotokopiranje glavne knjige, advokatske usluge i dr.

Ostale usluge su ostvarene u vrijednosti od približno 70%, od planiranih sredstava.

4. Bruto plate i ostala primanja zaposlenih

<i>Red.br.</i>	<i>Opis</i>	<i>Ostvareno 2017.</i>	<i>Plan 2018.</i>	<i>Rebalans 2018.</i>	<i>Ostvareno 2018.</i>
1.	Bruto plate i naknade zaposlenih	3.701.529	4.101.300	3.607.354	3.605.955
2.	Bruto plate za članove revizionih komisija	7.997			8.116
3.	Bruto plate na teret fondova	3.806			20.031
	<i>Ukupno bruto plate i naknade zaposlenih</i>	3.713.332	4.101.300	3.607.354	3.634.102

Na poziciji *Bruto plate i naknade zaposlenima sa naknadama za revizione komisije i dr.*, iskazan je iznos od 3.634.102 KM, od čega je za sva bruto primanja zaposlenih na teret tarife obračunato 3.605.955 KM, dok se ostatak od 28.147 KM odnosi na bruto naknade članovima iz NOSBIH-a za rad u *revizionim komisijama* za ocjenu elaborata o priključku koje su oprihodovane (8.116 KM), tj. fakturisane su naručiocima elaborata, a 20.031 KM se ondosi na trošak plata pripravnika koje je refundirao Zavod za zapošljavanje. U bruto primanja su uključena sva neto primanja zaposlenih (plate, topli obrok, gradski i međugradski prevoz, regres, komisije i dr.) te porezi i doprinosi.

Obim sredstava za bruto primanja smanjen je za oko 2,5% KM u odnosu na uporedni period 2017. godine, dok je, u odnosu na rebalans, zabilježeno ostvarenje od 99,9%.

5. Amortizacija

<i>Red. br.</i>	<i>Opis</i>	<i>Ostvareno 2017.</i>	<i>Plan 2018.</i>	<i>Rebalans 2018.</i>	<i>Ostvareno 2018.</i>
1.	A m o r t i z a c i j a	261.447	444.491	444.491	498.804
	A m o r t i z a c i j a u k u p n o	261.447	444.491	444.491	498.804

Amortizacija obračunata na ukupna stalna sredstva iznosi 498.804 KM. Povećanje amortizacije u odnosu na prethodnu godinu je posljedica stavljanja u upotrebu novog objekta, a povećanje amortizacije, u odnosu na rebalans, nastalo je zbog toga što je novi objekat knjigovodstveno stavljen u upotrebu u novembru, a rebalansom je bio planiran u decembru. Veća amortizacija znači veći obim vlastitih investicionih sredstava.

Podsjećamo, amortizacija inače iz godine u godinu bilježi tendenciju smanjenja, prvenstveno, zbog toga što je u već desetogodišnjem periodu najveći dio amortizacionih sredstava utrošen na otplatu kredita iz kojeg je kupljen poslovni objekat, a taj se iznos nije nadoknađivao tarifom, niti se kroz amortizaciju objekta vraćao u amortizacionu masu, jer se vodio kao „objekat u pripremi“. Do 31.12.2018. iz amortizacije je otplaćeno 1.090.000 KM, čime je izmiren cjelokupan kredit za poslovni objekat.

6. Finansijski troškovi

<i>Red. br.</i>	<i>Opis</i>	<i>Ostvareno 2017.</i>	<i>Plan 2018.</i>	<i>Rebalans 2018.</i>	<i>Ostvareno 2018.</i>
1.	Kamate i ostali finansijski troškovi	51.675	83.102	83.102	89.665
2.	Kamate na novi kredit EBRD-a 47324	133.151	131.00	131.000	280.023
3.	Troškovi osiguranja	19.221	23.500	23.500	21.210
	Kamate i premije osiguranje	204.048	237.602	237.602	390.898

Finansijski troškovi, u ukupnom iznosu od 390.898 KM, obuhvataju kamate na domaće kredite i kredit EBRD-a br. 37972/891 (89.665 KM), te kamate na nepovučena i povučena sredstva kredita EBRD-a br. 47324 (280.023 KM), kao i troškove osiguranja u iznosu od 21.210 KM. Otkazan je dio kredita EBRD-a br.47324 zbog smanjenja troškova kamate.

Struktura kamata na postojeće kredite:

<i>Opis</i>	<i>Plan 2018.</i>	<i>Rebalans 2018.</i>	<i>Ostvareno 2018.</i>
Kredit komerc. banke za opremu 2007 Ug.br.03841/15	6.488	6.488	6.376
Kredit komerc. banke za poslovnu zgradu, Ug. br.15123/07	1.401	1.401	1.401
Kredit komerc. banke za rezervni centar, Ug. br.05053/17	71.213	71.213	70.428
Kredit EBRD Br: 37972/891	4.000	4.000	1.133
Kredit EBRD br. 47324 (grace period 3 godine)-povučena sredstva	86.000	86.000	229.368
Kredit EBRD br. 47324 (grace period 3 godine)-nepovučena sredstva	45.000	45.000	50.656
Kamate na owerdraft kredit			474
Zatezne kamate			9.852
UKUPNO	214.102	214.102	369.688

Najveće odstupanje od planiranih je na kamatama novog kredita EBRD-a 47324, kako na povučena, tako i nepovučena sredstva. Zbog nepovoljnog *ratio koeficijenta*, na dan 31.12.2017., EBRD je obračunao kamate po većoj, nepovoljnijoj stopi, što je predviđeno i ugovorom. Podsjećamo, nepovoljan koeficijent je proistekao iz ogromnog potraživanja za pomoćne usluge od ERS-a, koje je na dan 31.12.2017. iznosilo preko 12 miliona KM, a koje je krajem prvog kvartala 2018. u cjelini naplaćeno.

Inače, treba istaći da se u skladu sa ugovorima, otplatni planovi kamata na preostale kredite koriguju šestomjesečno i usklađuju sa promjenom EURIBOR-a, zbog čega kamate, uglavnom, odstupaju od planiranih, odnosno, od onih iz otplatnih planova.

Troškovi *osiguranja* u iznosu od 21.210 KM odnose se na: osiguranje vozila 8.204 KM, stalnih sredstava 4.489 KM, te osiguranje zaposlenih od ozljeda na radu 8.517 KM.

7. Službena putovanja u zemlji i inostranstvu

<i>Red. br.</i>	<i>Opis</i>	<i>Ostvareno 2017.</i>	<i>Plan 2018.</i>	<i>Rebalans 2018.</i>	<i>Ostvareno 2018.</i>
1.	Dnevnice i putni troškovi u zemlji	10.254	10.000	10.000	8.219
2.	Dnevnice i putni troškovi u inostranstvu	122.427	119.000	117.000	116.941
	Putni troškovi	132.681	129.000	127.000	125.160

Troškovi službenih putovanja iznose ukupno 136.657 KM, od toga: u zemlji 8.219 KM, a u inostranstvo 116.941 KM. Troškovi putovanja u zemlji i inostranstvu ostvareni su oko 98% planiranog godišnjeg iznosa. Ne treba posebno isticati da se potrebe za službenim putovanjima iz godine u godinu povećavaju, prije svega zbog funkcija koje NOSBIH, u skladu sa zakonskim obavezama, implementira. Među njima su najznačajnije aktivnosti vezane za zajedničke aukcije sa SEE CAO-om i EMS-om, Sporazum o zajedničkoj tercijarnoj rezervi na nivou SHB bloka, Centar za koordinaciju sigurnosti (SCC) te druge aktivnosti koje su u skladu sa međunarodnim obavezama, prvenstveno prema Energetskoj zajednici i ENTSO-E. Već je više puta isticano da se, zbog ograničenih sredstava za ove namjene, veoma racionalno i selektivno odobravaju službena putovanja, isključivo tamo gdje je prisustvo naših predstavnika neophodno.

8. Ostali porezi i takse i porezi koji ne zavise od rezultata

Red. br.	Opis	Ostvareno 2017.	Plan 2018.	Rebalans 2018.	Ostvareno 2018.
1.	Ostali porezi, takse, naknade i druge dažbine	3.987	8.000	8.000	4.706
2.	Poseban porez za podsticanje rehabilitacije invalida	5.146	8.000	8.000	5.289
3.	Poseban porez za zaštitu od elem. nepogoda i vod. naknade	13.969	20.000	20.000	13.850
	<i>Ukupno ostali porezi i takse</i>	23.102	36.000	36.000	23.845

Ostali porezi i takse te porezi koji ne zavise od rezultata obuhvataju, prije svega, „poseban porez za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća“ i „opštu vodoprivrednu naknadu“ od po 0,5% koji se obračunavaju na neto primanja u FBiH, zatim godišnju komunalnu, administrativne i druge takse radi ovjere i legalizacije određene dokumentacije. Ovdje se evidentira i poseban doprinos za podsticanje rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom za zaposlene sa prebivalištem u FBiH. Ukupan iznos obračunatih poreza i naknada po svim osnovama, zaključno sa 31.12.2018. godine, je 23.845 KM, što je oko 66% od planiranog godišnjeg iznosa.

9. Ostali rashodi

Red. br.	Opis	Ostvareno 2017.	Plan 2018.	Rebalans 2018.	Ostvareno 2018.
1.	Članarine udruženjima (ENTSO-E) i druge članarine	544.752	545.000	757.600	766.857
2.	Naknada za povremene i privremene poslove (ugovor o djelu)	4.565	5.000	5.000	17.216

3.	Naknade Upravnom odboru i Savjetodavnom vijeću	155.640	165.000	181.500	179.525
4.	Ostali rashodi	1.817	10.000	10.000	905
5.	Rashodi utvrđeni iz ranijih godina	7.740	2.000	2.500	23.038
	<i>Ukupno ostali rashodi</i>	<i>714.514</i>	<i>727.000</i>	<i>956.600</i>	<i>987.541</i>

Planirani godišnji iznos za grupu troškova iskazanu kao *ostali rashodi* je bio 727.700 KM, odnosno, rebalansom predviđenih 956.600 KM. Ostvareni su u iznosu 987.541 KM.

Ovdje se po kontnom planu evidentiraju: članarine (ENTSO-E, CIGRE i dr.), ugovori o djelu, naknade Upravnom odboru, ostali rashodi kao i rashodi iz ranijih godina (vanredni rashodi).

Najveći trošak u ovoj grupi odnosi se na članarinu ENTSO-E koja iz godine u godinu raste i u ovoj godini je dostigla iznos od 755.617 KM. U poređenju sa prošlom godinom došlo je do povećanja za oko 222.000 KM. Osim toga, za članarine u organizacijama BAKE, CIGRE i drugim izdvojeno je 11.240 KM.

Osim članarina, u strukturi ovih troškova iskazani su i:

- *naknade po osnovu ugovora o djelu* u iznosu od 17.216 KM

Povećanje ovih troškova u odnosu na planske vrijednosti je posledica određenih usluga koje su nastale poslije usvajanja rebalansa i odnose se na radove i usluge koji nisu bili predviđeni planom, a potreba za njima pojavila se naknadno, te anagažovanja čistačice u novom objektu.

- *naknade Upravnom odboru NOSBIH-a i Savjetodavnom vijeću* koje su obračunate u neto iznosu (142.968 KM), dok bruto troškovi iznose 179.525 KM, što je oko 99% godišnjeg planiranog iznosa

Utvrđena neto naknada je oko 89% od iznosa utvrđenog Odlukom Savjeta ministara BiH o kriterijima za novčanu naknadu za rad u upravnim i drugim odborima u nadležnosti institucija BiH, gdje je osnov za isplatu ovih naknada maksimalno 24 prosječno isplaćene neto plate u BiH u prethodnoj godini.

- *ostali rashodi* u iznosu od 905 KM, koji predstavljaju (negativne) kursne razlike (900_KM) nastale u periodu između knjiženja i plaćanja inofaktura, zbog promjene valutnog kursa US dolara, otpis obaveza po izvještaju popisne komisije (5 KM)
- *troškovi utvrđeni iz ranijih godina* u iznosu od 23.038 KM koji se odnose na fakture koje su pristigle u 2018., za troškove nastale u 2017. godini

Najveći dio (18.882 KM) odnosi se na troškove korišćenja verifikacijske platforme ENTSO-E od dobavljača *Amprion GmbH Dortmund* čija je fakture

zaprimitljena u mjesecu oktobru 2018. godine, a usluga se odnosila na period
jul-decembar 2017. godine.

IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVA NA DAN 31.12.2018. godine

Red. broj	O P I S	Ozn. (+, -)	I Z N O S	
			Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	4	5
	A. NOVČANI TOKOVI IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI			
1.	Neto dobit (gubitak) za period		(10.782.260)	5.047.230
	<i>Usklađivanje za:</i>			
2.	Amortizacija/vrijednost usklađivanja nematerijalne imovine	+	163.520	140.609
3.	Gubici (dobici) od otuđenja nematerijalne imovine	+ (-)		
4.	Amortizacija/vrijednost usklađivanja materijalne imovine	+	335.284	120.838
5.	Gubici (dobici) od otuđenja materijalne imovine	+ (-)		540
6.	Usklađivanje iz osnova dugoročne finansijske imovine	+ (-)		
7.	Nerealizovani rashodi (prihodi) od kursnih razlika	+ (-)		384
8.	Ostala usklađivanja za nenovčane stavke i novčani tokovi koji se odnose na ulagačke i finansijske aktivnosti			
9.	Ukupno (2 do 8)		498.804	262.371
10.	Smanjenje (povećanje) zaliha	+ (-)		5.200
11.	Smanjenje (povećanje) potraživanja od prodaje	+ (-)	7.998.985	(2.681.213)
12.	Smanjenje (povećanje) drugih potraživanja	+ (-)	(611.256)	(552.012)
13.	Smanjenje (povećanje) aktivnih vremenskih razgraničenja	+ (-)	(451.806)	(7.655.959)
14.	Povećanje (smanjenje) obaveza prema dobavljačima	+ (-)	1.261.709	(3.469.856)
15.	Povećanje (smanjenje) drugih obaveza	+ (-)	(14.481)	(313.284)
16.	Povećanje (smanjenje) pasivnih vremenskih razgraničenja	+ (-)	401.186	3.950.854
17.	Ukupno (10 do 16)		8.584.337	(10.716.270)
18.	Neto novčani tok iz poslovnih		(1.699.119)	(5.406.669)

	aktivnosti (1±9±17)			
	B. NOVČANI TOK IZ ULAGAČKIH AKTIVNOSTI			
19.	I. Prilivi novca iz ulagačkih aktivnosti (20 do 25)			
20.	Prilivi iz osnova kratkoročnih finansijskih plasmana	+		
21.	Prilivi iz osnova prodaje dionica i udjela	+		
22.	Prilivi iz osnova prodaje osnovne imovine	+		
23.	Prilivi iz osnova kamata	+		
24.	Prilivi iz osnova dividendi i učešća u dobiti	+		
25.	Prilivi iz osnova ostalih dugoročnih finansijskih plasmana	+		
26.	II. Odlivi novca iz ulagačkih aktivnosti (27 do 30)	+	3.305.680	5.117.192
27.	Odlivi iz osnova kratkoročnih finansijskih plasmana	-		
28.	Odlivi iz osnova kupovine dionica i udjela	-		
29.	Odlivi iz osnova kupovine osnovne imovine	-	3.305.680	5.117.192
30.	Odlivi iz osnova ostalih dugoročnih finansijskih plasmana	-		
31.	Neto priliv novca iz ulagačkih aktivnosti (19-26)			
32.	Neto odliv novca iz ulagačkih aktivnosti (26-19)		3.505.680	5.117.192
	C. NOVČANI TOKOVI IZ FINANSIJSKIH AKTIVNOSTI			
33.	I. Prilivi novca iz finansijskih aktivnosti (34 do 37)		4.112.360	5.847.509
34.	Priliv iz osnova povećanja osnovnog kapitala	+		
35.	Priliv iz osnova dugoročnih kredita	+	3.324.911	5.611.134
36.	Priliv iz osnova kratkoročnih kredita	+	784.065	235.599
37.	Prilivi iz osnova ostalih dugoročnih i kratkoročnih obaveza	+	3.384	776
38.	II. Odlivi novca iz finansijskih aktivnosti (39 do 44)		1.138.031	611.466
39.	Odlivi iz osnova otkupa vlastitih dionica i udjela	-		
40.	Odlivi iz osnova dugoročnih kredita	-	505.178	373.367
41.	Odlivi iz osnova kratkoročnih kredita	-	629.779	235.569
42.	Odlivi iz osnova finansijskog lizinga	-		

43.	Odlivi iz osnova isplaćenih dividendi	-		
44.	Odlivi iz osnova ostalih dugoročnih i kratkoročnih obaveza	-	3.074	2.530
45.	Neto priliv novca iz finansijskih aktivnosti (33-38)		2.974.329	5.236.043
46.	Neto odliv novca iz finansijskih aktivnosti (38-33)			
47.	D. UKUPNI PRILIV NOVCA (18+31+45)		2.974.329	5.236.043
48.	E. UKUPNI ODLIV NOVCA (18+32+46)		5.004.799	10.523.861
49.	F. NETO PRILIV NOVCA (47-48)			
50.	G. NETO ODLIV NOVCA (48-47)		2.030.470	5.287.818
51.	H. Novac na početku izvještajnog perioda		2.718.606	8.006.808
52.	I. Pozitivne kursne razlike iz osnova preračuna novca	+		
53.	J. Negativne kursne razlike iz osnova preračuna novca	-		
54.	K. Novac na kraju izvještajnog perioda (51+49-50+52-53)		688.136	2.718.606

U novčanom toku od *poslovnih aktivnosti* došlo je do smanjenja sredstava u ukupnom iznosu od 1.699.119 KM. Do smanjenja je došlo kroz ostvareni višak rashoda nad prihodima (10.782.260 KM), amortizaciju materijalnih (335.284 KM) i nematerijalnih sredstava (163.520 KM), smanjenje potraživanja od prodaje za 7.998.985 KM (prvenstveno se odnosi na naplatu zaostalih potraživanja od ERS-a), povećanje drugih potraživanja za 611.256 KM, povećanje aktivnih vremenskih razgraničenja (451.806 KM), povećanje obaveza prema dobavljačima (1.261.709 KM), smanjenje drugih obaveza (14.481 KM), povećanje pasivnih vremenskih razgraničenja (401.186 KM).

Novčani tok od *ulagačkih aktivnosti* bilježi odliv novca za nabavku stalnih sredstava u iznosu od 3.305.680 KM.

U novčanom toku od *finansijskih aktivnosti (kredit i pozajmice)* bilježi se priliv od 4.112.360 KM. Istovremeno, zabilježen je odliv po osnovu otplate pozajmljenih kreditnih obaveza u iznosu 1.138.031 KM. Tako je veći ukupan priliv od odliva sredstava za 2.974.329 KM, prvenstveno zbog priliva kreditnih sredstava (postojeći kredit EBRD-a).

Ukupan priliv *gotovine (novca)* iznosi 2.974.329 KM, dok je ukupan odliv 5.004.799 KM. Evidentirano je, dakle, smanjenje *neto novčanih sredstava* u odnosu na 01.01.2018. za iznos od 2.030.470 KM.